

POSTANOWIENIE

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z powództwa M.R.
przeciwko Szkole Podstawowej im. [...] w T.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 kwietnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku
z dnia 12 maja 2022 r., sygn. akt VII Pa 118/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 240
(dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów zastępstwa
prawnego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2022 r. w sprawie z powództwa M.R. przeciwko Szkole Podstawowej im. [...] w T. o odszkodowanie na skutek apelacji pozwanej Szkoły Podstawowej od wyroku Sądu Rejonowego w Malborku IV Wydziału Pracy z dnia 30 września 2021 r. oddalił apelację i zasądził od pozwanej Szkoły Podstawowej na rzecz powódki M.R. zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy przyjął za słuszny co do zasady, zaprezentowany w uzasadnieniu apelacji pogląd, iż zgodnie z art. 193 § 2¹ k.p.c. zmiana powództwa

może być dokonana jedynie w piśmie procesowym, do którego stosuje się odpowiednio art. 187 k.p.c. Oznacza to, że ustawodawca jednoznacznie przesądził, iż zmiana powództwa zasadniczo nie może być dokonana w formie ustnej na rozprawie, lecz w formie pisma procesowego. W ocenie Sądu Okręgowego strona pozwana nie w każdym wypadku jednak i bez żadnych ograniczeń może skutecznie powoływać się na naruszenie zasady zmiany powództwa w piśmie procesowym, tym bardziej, jeśli zarzut co do nieskuteczności rozszerzenia zawartego w pozwie zgłasza dopiero na etapie postępowania apelacyjnego, a roszczenie o odszkodowanie zostało zgłoszone w miejsce dotychczasowego, alternatywnie przysługującego powódce, roszczenia o przywrócenie do pracy. W przedmiotowej sprawie żądanie odszkodowania z tytułu nieuzasadnionego wypowiedzenia umowy o pracę zostało zgłoszone na ostatniej rozprawie przed ogłoszeniem wyroku, w której był obecny pełnomocnik strony pozwanej. Strona pozwana, mimo iż ogłoszenie wyroku zostało odroczone na dwa tygodnie, w tym czasie nie zasygnalizowała, że jej zdaniem, zmiana powództwa nie była skuteczna i przedmiotem rozstrzygnięcia sądu winno być jedynie żądanie przywrócenia do pracy.

Sąd Okręgowy wskazał, że nawet gdyby uwzględnić powyższy zarzut, to nie znalazłby podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku, uznając, że w tym wypadku z uwagi na konflikt w pozwanej szkole, który w istocie jest jednym z przejawów zaognionego konfliktu panującego w lokalnym środowisku, przywrócenie powódki do pracy byłoby bezcelowe, a współpraca powódki z obecnym dyrektorem szkoły, biorąc pod uwagę ustalony w sprawie stan faktyczny, nie jest możliwa. Tym bardziej - że jak przyznała powódka, wnioskując o zasądzenie na jej rzecz odszkodowania - jej sytuacja życiowa uległa zmianie na tyle, że była możliwa zmiana zgłoszonego roszczenia na odszkodowanie. W ocenie Sądu Odwoławczego prawidłowo oceniony przez Sąd I instancji materiał dowodowy dawał podstawy do przyjęcia, że przyczyny wypowiedzenia powódce - za wyjątkiem jednej - okazały się nie prawdziwe, zaś jedyna prawdziwa przyczyna wypowiedzenia nie uzasadniała wypowiedzenia. Sąd II instancji podkreślił, że Sąd I instancji wystarczająco szczegółowo odniósł się do poszczególnych zarzutów postawionych powódce przez pracodawcę w wypowiedzeniu umowy o pracę z dnia

30 października 2019 r., uznając, że zarzuty stawiane powódce nie znalazły potwierdzenia w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym bądź nie mogły stanowić podstawy do wypowiedzenia umowy o pracę.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 maja 2022 r. wniosła pozwana Szkoła Podstawowa, zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania przed Sądem Najwyższym. Strona skarżąca oparła skargę na następujących podstawach: naruszeniu przepisów postępowania art. 382 k.p.c. powiązanego z art. 193 § 2¹ k.p.c. w związku z art. 466 k.p.c.; naruszeniu prawa materialnego przez jego błędną wykładnię art. 30 § 4 i art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 24 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Uzasadniając przyjęcie niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania, strona skarżąca wskazała na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. tj. oczywiste naruszenie przepisów postępowania i prawa materialnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jako niezawierającej okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie, a w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania. Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które nie doczekały się

jeszcze sądowej interpretacji albo wywołują poważne wątpliwości interpretacyjne, czy rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd). Ustawodawca uznaje za doniosłe zadania Sądu Najwyższego związane przede wszystkim z doskonaleniem wykładni prawa i jego stosowania, ujednolicaniem orzecznictwa, rozwojem jurysprudencji, a w dalszej kolejności zadania polegające na eliminacji w dostępnych granicach orzeczeń niegodnych ochrony ze względu na oczywiste naruszenie prawa lub wydanie ich w warunkach nieważności.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje: istotne zagadnienie prawne (pkt 1), potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga, która jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Z kolei zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymagania konstrukcyjne tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że istnieje przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego, służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wniesiona skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność. Należy w związku z tym przypomnieć, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa, skarga jest oczywiście

uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna od razu, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Oczywiste naruszenie prawa jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy jest ono: z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, gdy podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Zasadniczym mankamentem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej jest brak wskazania tych przepisów prawa materialnego, które miałyby zostać naruszone i których rażące naruszenie świadczyłoby o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Już z tej przyczyny wniosek strony skarżącej nie spełnia potrzebnych wymogów, aby możliwe było przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, w myśl którego dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła przesłanka oczywistej zasadności skargi, skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien był przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120). O ile jednak skarżący wskazuje na naruszenie przepisów prawa procesowego i powołuje je, o tyle pomija okoliczność, że ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka dotyczy jedynie uchybień przepisom prawa (materialnego albo procesowego) zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego

orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365). Strona skarżąca zarzut naruszenia art. 193 w zw. z art. 466 k.p.c. podnosiła już na etapie apelacji i Sąd Okręgowy uznał go za zasadny, ale nie prowadzący do zmiany bądź uchylenia zaskarżonego wyroku. Zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie procesowym, do którego stosuje się odpowiednio art. 187 k.p.c. Oznacza to, że ustawodawca jednoznacznie przesądził, iż zmiana powództwa zasadniczo nie może być dokonana w formie ustnej na rozprawie, lecz w formie pisma procesowego. Sąd Najwyższy podziela w tym zakresie ocenę dokonaną przez Sąd Okręgowy, że strona pozwana nie zawsze jednak i bez żadnych ograniczeń może skutecznie powoływać się na naruszenie zasady zmiany powództwa w piśmie procesowym, tym bardziej, jeśli zarzut co do nieskuteczności rozszerzenia pozwu zgłasza dopiero na etapie postępowania apelacyjnego. W przedmiotowej sprawie żądanie odszkodowania z tytułu nieuzasadnionego wypowiedzenia umowy o pracę zostało zgłoszone w miejsce dotychczasowego, alternatywnie przysługującego powódce, roszczenia o przywrócenie do pracy na ostatniej rozprawie przed ogłoszeniem wyroku, na której był obecny pełnomocnik strony pozwanej. Na zobowiązanie Sądu do zajęcia stanowiska, pełnomocnik strony pozwanej wyraźnie wskazał, że wnosi o oddalenie żądania odszkodowania w całości. Strona pozwana, mimo iż ogłoszenie wyroku zostało odroczone na dwa tygodnie, w tym czasie nie zasygnalizowała, że jej zdaniem, zmiana powództwa nie była skuteczna i przedmiotem rozstrzygnięcia sądu winno być jedynie żądanie przywrócenia do pracy. Sąd Okręgowy (nawet gdyby uwzględnił powyższy zarzut) nie znalazłby podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku, uznając, że w tym wypadku z uwagi na konflikt w pozwanej szkole, który w istocie jest jednym z przejawów zaognionego konfliktu panującego w lokalnym środowisku, przywrócenie powódki do pracy byłoby bezcelowe, a współpraca powódki z obecnym dyrektorem szkoły, biorąc pod uwagę ustalony w sprawie stan faktyczny, nie jest możliwa. Taką możliwość daje sądowi art. 45 § 2 k.p. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 kwietnia 2022 r. (III PSKP 67/21, LEX nr 3431674) sąd pracy może nie uwzględnić zgłoszonego w pozwie żądania przywrócenia do pracy i w jego miejsce orzec o odszkodowaniu, lecz tylko wtedy, "jeżeli ustalą", że przywrócenie do pracy byłoby niecelowe. Zwrot "jeżeli ustalą" użyty

w wymienionym przepisie wskazuje jednoznacznie, że przyznanie pracownikowi innego roszczenia niż przez niego wybrane, jest wyjątkiem, którego dopuszczalność zależy od ustalenia, że przywrócenie do pracy byłoby niemożliwe lub niecelowe. Znaczenie pojęcia "ustali" wymaga od sądu przeprowadzenia postępowania dowodowego w odpowiednim zakresie. Nie jest dopuszczalne formułowanie przez sąd ocen jedynie na podstawie twierdzeń stron. Gdyby bowiem ustawodawca dopuścił taką możliwość, zamiast zwrotu "jeżeli ustali", użyłby zwrotu "jeżeli uzna". Kryteriów oceny niemożliwości lub niecelowości uwzględnienia żądania pracownika przywrócenia do pracy sąd pracy powinien zatem poszukiwać przede wszystkim w ustaleniach faktycznych, tylko bowiem odwołanie się do ocen powiązanych ściśle z podłożem faktycznym sprawy może stworzyć przeciwwagę dla przedstawionych w pozwie przesłanek zasadności żądania powrotu na dotychczas zajmowane stanowisko pracy. Należy przy tym pamiętać, że w treści art. 45 § 2 k.p. (z mocy art. 56 § 2 k.p. - przepisy art. 45 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio) występują dwie przesłanki pozwalające orzec odmiennie od żądania pracownika. Jedną z nich jest brak możliwości przywrócenia do pracy, drugą - niecelowość przywrócenia do pracy. Pierwsza z nich ma walor obiektywny i może dotyczyć przyczyn leżących po stronie pracodawcy, jak i pracownika.

Wynikający z art. 30 § 4 k.p. wymóg wskazania przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę jest ściśle związany z możliwością oceny jego zasadności w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. Wskazanie tej przyczyny przesądza o tym, że spór przed sądem pracy może się toczyć tylko w ich granicach. Okoliczności podane pracownikowi celem uzasadnienia decyzji o rozwiązaniu stosunku pracy, a następnie ujawnione w postępowaniu sądowym, powinny być takie same, zaś pracodawca pozbawiony jest możliwości powoływania się przed organem rozstrzygającym spór na inne przyczyny mogące przemawiać za zasadnością wypowiedzenia umowy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 października 1998 r., I PKN 315/97, OSNAPiUS 1998 nr 14, poz. 427, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 2021 r., II PSK 101/21). W interesie pracodawcy, który z rozmaitych przyczyn może być zmuszony do dokonania redukcji zatrudnienia, w tym w wyniku decyzji reorganizacji zakładu pracy, leży bowiem utrzymanie zatrudnienia pracowników, którzy z jakichś względów są dla

pracodawcy bardziej przydatni, a zwolnienie tych, którzy nie odpowiadają z różnych względów oczekiwaniom pracodawcy. Pracodawca ma swobodę w wyborze i ustalaniu kryteriów doboru pracowników do zwolnienia, ale kluczowe jest to, aby kryteria te były obiektywne, sprawiedliwe, niedyskryminujące i identyczne dla pracowników zajmujących stanowiska objęte zwolnieniami. W oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony z powodu likwidacji jednego z analogicznych stanowisk pracy powinna być wskazana przyczyna wyboru pracownika do zwolnienia z pracy, chyba, że jest ona oczywista lub znana pracownikowi (art. 30 § 4 k.p.).

Poza tym wniosкови o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie towarzyszy jakikolwiek wywód o charakterze jure, który potwierdzałby deklarowaną oczywistą zasadność skargi kasacyjnej. Same twierdzenia skarżącego przeciwne do ustaleń Sądu Apelacyjnego bez odpowiedniego wyvodu prawnego należy uznać za całkowicie niewystarczające. Nadto podkreślenia wymaga również to, że ustawodawca używa w art. 30 § 4 k.p. określenia „przyczyna wypowiedzenia” w innym znaczeniu niż naturalne. Oznacza ono powód, który zdaniem pracodawcy uzasadnia wypowiedzenie. Powód ten musi być prawdziwy (rzeczywiście istnieć, wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2019 r., I PK 20/18). Może jednak nie być wystarczający, czyli może nie uzasadniać wypowiedzenia (D. E. Lach [w:] Kodeks pracy. Komentarz. Tom I. Art. 1-93, wyd. VI, red. K. W. Baran, Warszawa 2022, art. 45 k.p.), co zresztą zostało ustalone w przedmiotowej sprawie. Sady obu instancji wskazały, że jedyną prawdziwą przyczyną wskazaną powódce jako przyczyna wypowiedzenia umowy o pracę był fakt usunięcia przez nią plików i historii operacji, ale nie stanowiło to takiego naruszenia dyscypliny pracy, ażeby uzasadniało wypowiedzenie stosunku pracy.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanej przesłanki przedsądu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[as]

